

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “ปริยตติ ปฏิปตติ ปฏิเวธ — ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ”

คำว่า **ปริยตติ ปฏิปตติ และ ปฏิเวธ** ทั้ง ๓ คำนี้ เป็นคำภาษาบาลีทั้งหมด มีความสำคัญอย่างยิ่ง มีความหมายตามลำดับ ดังนี้

ปริยตติ [อ่านว่า ปะ - ริ - ยัด - ตติ] (นิยมใช้ทับศัพท์ว่า ปริยัติ) แปลว่า ระเบียบคำอันควรศึกษาโดยรอบ หมายถึง พระพุทธพจน์ หรือ พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นพระธรรมคำสอนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา เป็นไปเพื่อปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูกโดยตลอด รวมถึงอรรถกถา ฎีกา อнуฎีกา และคำอธิบายต่างๆ เพื่อให้เข้าใจในหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วย ดังนั้นการศึกษาปริยัติ จึงเป็นการศึกษาเรื่องของธรรมตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ซึ่งไม่ใช่การจำคำภาษาบาลีได้แล้วก็พูดคำที่ไม่รู้จัก

ปฏิปตติ [อ่านว่า ปะ - ตติ - ปัด - ตติ] (นิยมใช้ทับศัพท์ว่า ปฏิบัติ) แปลว่า การถึงเฉพาะซึ่งหมายถึง สัมมาปฏิบัติ คือ การปฏิบัติชอบ การปฏิบัติถูกต้อง ได้แก่ขณะที่สภาพธรรมฝ่ายดีเกิดขึ้นทำกิจของตน เป็นไปในกุศลชั้นต่างๆ โดยเฉพาะการปฏิบัติธรรมขั้นวิปัสสนาภาวนา หมายถึง ขณะที่สติและปัญญาเกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมหรือรูปธรรม และรู้ความจริงว่าเป็นเพียงนามธรรมรูปธรรมเท่านั้น ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตนหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดเลย และไม่มีใครเป็นผู้ปฏิบัตินอกจากสติและปัญญาพร้อมด้วยธรรมฝ่ายดี ที่เกิดร่วมด้วยทำหน้าที่ปฏิบัติกิจของตนๆ ความเข้าใจถูกต้องในเรื่องความเป็นอนัตตาของสภาพธรรม จะเป็นปัจจัยให้มีการปฏิบัติที่ถูกต้องและละความยึดถือความเป็นตัวตนได้ในที่สุด ดังนั้น ปฏิบัติธรรม จึงไม่ใช่เรื่องทำ ไม่ใช่การไปทำอะไรด้วยความไม่รู้ด้วยความติดข้องต้องการ ไม่ใช่การไปนั่งสมาธิ ไม่ใช่การไปเดินจงกรม ไม่ใช่การไปทำอะไรที่เป็นรูปแบบที่ผิดไปจากความเป็นจริงของธรรม แต่ว่าขณะใดก็ตามที่สติระลึกรู้ถึงสิ่งที่กำลังปรากฏพร้อมกับปัญญาพิจารณารู้ชัดในสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ในขณะนั้น เป็นปฏิบัติธรรม เป็นการปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้อง ซึ่งถ้าไม่มีความเข้าใจถูกเห็นถูกต้องตั้งแต่ในขั้นของปริยัติแล้ว ไม่มีทางที่จะเป็นเหตุให้มีการปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้องได้เลย มีแต่จะทำให้ปฏิบัติผิด พอกพูนอกุศล มีความไม่รู้ ความติดข้อง และความเห็นผิดเป็นต้น ให้หนาแน่นมากยิ่งขึ้น

ปฏิเวธ [อ่านว่า ปะ - ตติ - เว - ทะ] (นิยมใช้ทับศัพท์ว่า ปฏิเวธ) แปลว่า การแทงตลอด หมายถึง การตรัสรู้ธรรม บรรลุมรรคผล นิพพาน ซึ่งเป็นการรู้แจ้งอริยสัจธรรมดับกิเลสตามลำดับขั้น อันเป็นผลจากการศึกษาปริยัติและปฏิบัติที่ถูกต้อง

ข้อความจากพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ แสดงถึงความสำคัญตั้งแต่การศึกษาปริยัติ ไว้ว่า
ปริยัตติอันบุคคลเรียนดีแล้ว คือ จำนอยู่ซึ่งความบริบูรณ์แห่งคุณ มีศีลชั้นนี้เป็นต้นนั้นแลเรียนแล้ว ไม่เรียนเพราะเหตุมีความโต้แย้ง เป็นต้น ปริยัตตินี้ ชื่อว่าปริยัตติมีประโยชน์ที่จะออกจากวิภวภูติ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหมายเอาตรัสไว้ว่า ธรรมเหล่านั้น อังกุลบุตรเหล่านั้นเรียนดีแล้ว

ยอมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขสันต์กาลนาน แก่กุลบุตรเหล่านั้น ข้อนั้นเพราะอะไร เป็นเหตุ? ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ข้อนั้น เพราะธรรมทั้งหลาย อันกุลบุตรเหล่านั้นเรียนดีแล้ว.

ปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นนั้น ต้องมาจากปริยัติธรรม คือ การฟัง การศึกษาพระธรรมที่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระอริยสาวกทั้งหลายในอดีตอาศัยการศึกษาปริยัติ ธรรมแล้วจึงถึงความเป็นพระอริยบุคคล จะไม่มีใครแม้แต่คนเดียวซึ่งกล่าวว่าปัญหาที่ได้มาที่ได้เข้าใจ ลักษณะของสภาพธรรม ที่สามารถประจักษ์แจ้งลักษณะของสภาพธรรมนั้น ไม่ได้เกิดจากการฟัง พระธรรม ไม่สามารถที่จะกล่าวอย่างนี้ได้เลย เพราะปัญญาคือความเข้าใจถูกเห็นถูก ต้องเริ่มที่การฟัง พระธรรมในแนวทางที่ถูกต้อง บุคคลผู้ที่เห็นคุณของพระรัตนตรัย มีพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ย่อมไม่ขาดการฟังพระธรรมซึ่งเป็นปริยัติธรรม มิฉะนั้นแล้วชีวิตวันหนึ่งๆ ก็อยู่ไป ๆ โดยไม่รู้ ลักษณะสภาพธรรมตามความเป็นจริง ข้อสำคัญที่สุดสำหรับผู้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม คือ ต้องรู้ว่าเพื่อน้อมประพฤติปฏิบัติตามเท่าที่สามารถจะกระทำได้ โดยที่ไม่เพียงแต่ฟังเท่านั้น แต่ต้อง ฟังเพื่อที่จะได้ประพฤติปฏิบัติตามด้วย จึงชื่อว่าเป็นผู้ที่เคารพในพระธรรมจริง ๆ

การศึกษาตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ต้องเป็นไปตามลำดับ กล่าวคือ ผู้ศึกษา ต้องฟังพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ก่อน ซึ่งเป็นการศึกษาในขั้นของปริยัติ คือ ศึกษาพระธรรม ให้เข้าใจ เมื่อฟังเข้าใจแล้วจึงน้อมประพฤติปฏิบัติตามคำสอน ซึ่งไม่มีตัวตนที่ปฏิบัติ แต่เป็นธรรม ปฏิบัติหน้าที่ของธรรม คือ สติและปัญญาเกิดขึ้นระลึกรู้ตรงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ เป็นการเข้าถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏด้วยสติและปัญญา เมื่อปฏิบัติตามคำสอน จึงจะมีผลคือการรู้แจ้งอริยสัจธรรมดับกิเลสตามลำดับขั้น เป็นขั้นปฏิเวธ

เพราะฉะนั้น ปฏิเวธจะมีไม่ได้ ถ้าไม่มีการปฏิบัติอย่างถูกต้อง และการปฏิบัติอย่างถูกต้อง จะมีไม่ได้ถ้าไม่มีการศึกษาพระธรรมคำสอนอย่างถูกต้องที่เป็นปริยัติ ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และ ปฏิเวธ ต้องเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพราะมีการศึกษาปริยัติซึ่งเป็นพระพุทธพจน์ จึงมีปฏิบัติ ที่ถูกต้องได้ และเมื่อมีปฏิบัติถูกต้อง ก็ย่อมนำไปสู่ปฏิเวธ คือ การรู้แจ้งอริยสัจธรรม ดับกิเลสตามลำดับขั้นได้

ที่สำคัญที่สุดอันเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรม และ ปฏิเวธ ก็คือ การได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]